

KAZINCZY FERENCZ HÁROM LEVELE.

Az itt közlendő három Kazinczyanum közül az egyik levél *Szombathy János* egykori híres sárospataki tanárhoz van intézve (szül. 1749. okt. 8-án Rimaszombatban, meghalt 1823. okt. 5.), kihez Kazinczy gyakran fordult tanácsért és útbaigazításért irodalomtörténeti dolgokban. A másikon nincs cím, de a levél tartalma mutatja előttem, hogy *Terhes Sámuelről* van szó, a ki 1809-ben a szabolcsi felkelő sereg tábori papja, 1810—21-ig nagyfalusi, azután egymásután pelsüci, kassai és rimaszombati pap volt. A levél iratása idején Terhes S. nagyfalusi lelkész volt; a nagyfalusi urakkal (Bónis, Bekény stb.) jó lábon állott. Nemcsak tudós, de művelt ember is volt. Az irodalomban tisztas nevet szerzett magának néhány maig is közajkon forgó népdalával, a »Ziza« és »Szurony« cz. versfüzeteivel, továbbá az ungvárnémeti Tóth Lászlóval folytatott polemiájával, mely még eddig nincs eléggé méltatva. E polemiák ily címek alatt vannak: »Tükröske egy ficzkó poeta számára« és »Ujra amalgamázott üvegtáblácska« melyben héber epigrammákkal veri vissza Tóth László támadását stb. A harmadikhoz nem kell magyarázat!

I.

Különös bizodalmu Drága Jó Uram Professor Ur, nagyérdemü barátom!

Itt kedveskedem az Urnak Professor urnak s egyszersmind a Collegium Bibliothecájának is egy igen nevezetes typarion másával, melynek Originalisát Mélt. Kenderessy Mihály Erdély-országi Gubernalis Secretarius urnak barátságából birom. Sok másait öntettem annak, hogy a Haza történeteinek kedvelőjével közölhessem, s ezek a lemásolt darabok, kivévn, hogy a pecsét síma lapja az öntésen valamivel durvább mint az Originalison, annyira hasonlítanak az ajándékban Erdélyből kapott első typarionhoz, mint két viaszba nyomott pecsét hasonlít egymáshoz, midőn ugyanazon pecsétnyomóval nyomattatott.

A typarion körületén e szók állanak: Dissimilium infida Societas. Hová czéloznak e szók, megmagyarázza a sisak felett álló korona két oldalán olvasható 1695 esztendő szám és annak ezekhez vetése, hogy az én birtokomba jutott originalis typarion ezelőtt nyolcz esztendővel Hunyadvármegyének szélén a boldogfalvi mezőn találtatott, épen azon helyen, a hol Tököli utólszor táborozott. A koronán egy féltüstü orosz-lánt látni, talán örvendezve csörtetett, bilincscsel. Körülte ez a három betű van az esztendő szám felibe vésve C. P. P. A paizson egy rettenetes alaku fenevad bárányt szaggat.

Örvendek, uram Professor ur! hogy ezen levelem, mely felől azt ígérem magamnak, hogy a Collegium Előljárói ajándékkal együtt fenn fogják tartani ezt is, tanuja lehet azon szíves s háládatos tiszteletnek s barátságának, melylyel én az úr iránt oly sokszori útbaigazításaiért

s oktatásaiért viseltetem s viseltetni mindaddig fogok, míg a vett barátságok emlékezete életemmel együtt fog elfogyni. Ezekkel vagyok most is
Az Urnak Professor unak

Széphalom, febr. 24 d. 1812.

alázatos szolgája

Kazinczy Ferencz.

II.

Széphalom, márcz. 20. 1816.

Tisztelendő ur, Különös bizodalmu Drága jó uram!

Ágyban írom e levelemet; Január első napjai óta csaknem mindég fekszem, és hogy levelemet az urhoz intézem, annak egyik oka az is, hogy így ne kellessék két levelet írnom; az ur mind az egyik mind a másik nagyfalusi háznak barátja s bátor vagyok reményleni, hogy levelemet vagy legalább annak foglalatját közleni fogja az Ur, s kérem az urat, hogy ezen baráti szolgálatot tőlem megtagadni ne méltóztassék.

A mi négy gyermekeink egészségesek és nekünk épen oly kedvesek mint eddig; nincs semmi panaszunk ellenek. Tanításokról s előmenetelökről akarok csak számot adni.

Mintegy két hete, hogy toronyai születésü Kecskeméthy József uram, ezelőtt publ. tanító Rév-Komáromban s kevés eszt. előtt tanítványa prof. Vályi Nagy Ferencznek Patakon, házamba vagyon és a gyermekeket lecckézi a vallásban és holmiben, amik magyarul tanittatnak. Ezen ifjuban nagyon megáldott az isten; jobbat nem kívánhattam, ilyet nem reményltem, semmi gorombaságot a gyermekek ellen sem mi nem engedünk neki, sem ő nem enged magának; s a mellett mégis elég erős nekik remonstratiókat csinálni. Minthogy leánygyermeket még a gyenge esztendőkbén is nem tanácsos férfi nevelő által úgy neveltetni, hogy egy felvigyázó ne legyen, soha velek különben nincs, hanem feleségemnek jelenlétében s olykor a magaméban, s ha ez nem lehet is, én mindég a szomszéd szobában vagyok; mindent látunk, mindent hallunk. Méltóztassék az ur elhitelve lenni az eránt, hogy a gyermekek tulajdon *szüléjüknék* (így!) házoknál több gond és hivebb kezek alatt nem lehetnének. A gyermekeknek épen a küszöbök előtt van a retirada s a tanítónak megtettük a kérést, hogy soha oda ne menjen. Velek egy szobaleány hál s a pitvarajtó be van zárva.

Bónis Theréz és Miczi folyvást olvasnak s folyvást fordítanak francziául és a mi több, feleségem fenn szóval olvas s Theréz alig talál valamit, a mi iránt felvilágosítást s magyarázatot kívánjon. Hogy ezen az előmenetelen bámulhasson az Ur, méltóztassék Tek. Bónis Sámuelné asszonyt kérni, hogy midőn aprilisban szerencsénk lesz itt tisztelhetni, az urat is magával hozza. Prof. Kéry ur itt vala márcz. 16-án, produ-

cáltak s ez a barátom, a ki a gyermekekkel és vélem együtt tölté a karácsoni (?) innepeket Lasztóczon, ezen nem tudá eléggé csudálkozni, Vályi Nagy Ferencz ur és az asszony pedig tánczokat nézte nagy megelégedéssel. Tánczleczke csaknem minden este tartatik; most *memuétel* tanulnak s én magam is járom velek. Ez lévén a legszükségesebb és legnehezebb, minthogy ez ad igazi állást a testnek, arra pedig mind a négy gyermeknek igen igen nagy szüksége van, azon leszünk, hogy ezt aprilisig jól járassák. De hiszi-e az Ur, hogy még abban is vesznek formalis leczkét, hogy mint kell legnagyobb rendü házakhoz belépni, hogy kell ott ülni, mint illik szólani, mint búcsúzni. Mint kell ismét oly háznál, a hol kevesebb *etiquette* van, mint az oly házaknál, a hol mintegy mindennapiak vagyunk? Az ur tudja, hogy ez talán még szükségesebb mint a Geogr. és Hist., noha ez sem fejet sem szivet nem formál. Azonban erre is van gond. Én Furke után készíték nekik egy kis compendiumot ezen két tudományból magyar nyelven.

Gouvernantunk márcz. 1. ment el s a kolozsvári ismét beállott b. Vesselényi Józsefhez, kinek házat már elhagyta volt. Szerencsére, rettegván, hogy így járok, correspondentiába tettem magamat egy *Mdlle Genotte* nevü személylyel, kit Bécsben láttam, szül. Brabançon, igen tiszta pronuntiatióju személy. Anyjával és vele s testvéreivel jöttünk össze s hallván, hogy francziául beszélnek egy kis gyermekhez, én kezdem a beszédet s nagy volt örömek, midőn a feleségem franczia beszédét hallván, ezt kiáltotta az egyik: »Madame, vous êtes née française?« Decemberben megszólíta az atyja magától, hogy leányának szerezzek helyt valamely háznál. Kérem, várjon addig, mig a kolozsvárral véget érek. Csak most kapván a hirt, hogy ez nem jó, márcz. 13-án meghívtam magamhoz. Májusban itt lehet már. Ha ezt megnyerem, nem fogom sajnálni, hogy a tavaly lehozottat az atyja visszahívá, jó leány volt, de más érdeme ugyan nem igen vala. Az, a ki felől szólok, sokat ígér, beszédbe eredénk vele s mondánk neki, hogy egy nevelő miatt jöttünk fel s ő akkor hogy szólla a nevelésről, hogy ha ez már akkor fel nem volt volna általunk biztatva, bizonyosan ezt hoztak volna le.

A kassai musicus megcsalt, beküldtem jókor az előpénzt s más szél érte, nem hagyja el a várost. A sógorasszony tehát azt engagirozza, a kitől ő maga tanult, pedig ő prima vista játszik és ezt a tudományát attól az öreg embertől vette. Hogy ismét meg ne csalattassam, kétfelé tettem lépésemet. Így vagy egyik vagy másik csak eljő. Valamit lelki-isméret és becsület tőlem kívánnak, azt szentül fogom teljesíteni s ez Tek. Bónis urat megnyugtathatja.

A mint feljebb mondám, a gyermekek ellen semmi panaszkodunk. Phantasiek s holmi erőtlenségek mind a négyben vannak, de hiszen gyermekek s azért vannak itt, hogy semmit meg ne szenvedjünk. Látják, hogy azt tulajdon gyermekeinkben sem szenvedjük. Nékem magamnak velek még semmi összeakadásom nem volt, leánygyermekek lévén, jobb, ha az olyan esetekben a feleségem viszi a szót. Én a becsület érzésén szoktam igen nagy kémeléssel tenni s igen nagy szeretettel a leczkét. Kivált a csak félhazugság utálatosságát is volt alkalmatosságom e napok-

ban éreztetnem az egyikkel, de a kít meg nem nevezek. Valaki Eckarthhausennek nevetséges imádságos könyvéből lefordítá azt a misei éneket, melyben az áll, hogy hijába az áldozat, ha a szív nem tiszta; menj ember, békélj meg s úgy gyujts tömjént s ezt az én excerptáimból felolvasá Theréz s végét érven, én kérdém: Theréz, ugy-e szép s a háromnak egyike, ki azalatt mindég játszott az én gyermekeimmal, minden pirulás nélkül és nagy készséggel felkiált: Bizony szép! s én figyelmessé tevém, mely rut szem és orcza nélkül mondani nemvalót. Tisztelendő ur, mely öröm volna az nekünk, ha mi valaha azt látnánk, hogy ez a mi hiv felvigyázásunk és gondjaink nem volnának *sikertelenek*. Lelkiismeretünk legalább azt fogja mindég kiáltani, hogy mindent megtettünk, a mit lehetett.

Ajánlom magamat az Urnak szives tisztelettel Tisztelendő ur az Urnak

alázatos szolgája

Kazinczy Ferencz.

III.

Molnos Dávid, a kolozsvári Unitarium Collegium Rectora, hozzám Kazinczy Ferenczhez, azon kérdésemre, hogy az ő dogmájok, mikben különbözik a prot. más két felekezet dogmájitól és erdélyi ekkleziájik száma mennyire megyen.

Kolozsvártt, 1826. marc. 13.

Febr. 28-án hozzám irni méltóztatott levelének annál örömebb engedelmeskedek, minél nagyobbra becsülöm fáradozásait hazánk tudományossága előmozdításában. — A mai Unitarismus innen kezdődik: Csakhamar a reformatio követése után több helyeken találtattak olyan emberek, kik úgy itéltek, hogy sem Luther, sem Calvin nem reformáltak eleget s több pontjai volnának a keresztyén vallásnak, melyek jobbitást kívánnának. Sokan voltak az ilyenek, kivált az Olaszföldön, mint a két Socinusok, Laelius és Faustus, Sienai nemes emberek, Florencziában, Blandrata György Saluzzói, Piemontban, Alcioto, Stancaró, Martinengo, Valentino Gentilis, Genga s több mások, kik közt csakugyan első helyet érdemel a Spanyol Servetus, mivel úgy látszik, az ő irási ébresztették a többit is. Ezek 1546 táján Vicenzában kezdettek gyüléseket tartani, de onnan csakhamar elszélesztettek. Helvetiában is rosz menedéket találtak, kivált Servetus, kít Calvin megégettetett s Calvinnak egész életében ez a legrutabb tette. Innen leginkább Lengyelországba és Borussziába mentek, hol mind menedéket, mind előmenetelt nagyobbat találtak. Alcioto Brandenburgiában és Borussziában; a két Socinusok Blandratával, Lengyelországban kezdettek reformálni s mind a két tartományban majd Ekkleziákat formáltak. Különözések a több Reformatoroktól ezekben állott:

»Az istenben nincs Háromság, az mind állatjában mind személyében csak egy. A Krisztus nem örök isten, hanem akkor kezdte lenni, midőn született. Nagyméltóságú ugyan mind csudálatos születése, mind nagy érdemeiért, melyekért az istentől különös jutalmat vévén, annál is méltóbban nevezteték istennek, mivel az írásban a Birák is isteneknek nevezetnek; de ezen istenséget az atyától nyerte. Az idvesség ugyan általa vagyon, mivel az isten akarátját teljesen egyedül jelentette ki; de érettünk avval eleget nem tett, hanem ha üdvezülni akarunk, nekünk kell azt virtusaink által megérdemleni. A szentlélek épen nem isten, olyannak sehol a szentírásokban teljességgel nem nevezetvén, hanem istennek ereje. Azért azon helyek, melyek a Szentírásban Háromságra mutatnak, nem jól magyaráztatnak a több keresztyénektől. Calvinon azzal is mentek még túl, hogy a Praedestinatiót tagadták, állítván, hogy az isten minden embereket idvezíteni kíván, csakhogy az ember is a maga idvességét munkálódja s azt megérdemelni törekedjék. Az Urivacsorában a kenyér és bor csupán jelek, melyek a Jézus halálának környüállását ábrázolják s abban Calvinon felül kicsiny a különbség. Az eredendő bünt is tagadták s ezen is tulmentek Calvinuson. A rítusokban pedig s az Ekklesiák organisatiójában egészen az ő módját vették fel.

Erdélybe Blandrata György hozta be az Unitarismust, ki mint orvosdoctor a Zápolya János magyar király mátkájával jövé, egyetértve Dávid Ferenczel, ki egy volt az akkor élt legjelesebb magyar tudósok közül s különösen ékesen szóló lévén, majd a János-Zsigmond fejedelmünk udvari concionatora lett. Ez egykor Kolozsvárt egy nagy lapos köre, mely volt a Piacz és Tordautcza szegletén, felállván, ugy predikált a szent Háromság ellen, hogy mind az egész város, a plebanus Heltai Gáspárral együtt unitariussá lett s őt ottan egyenesen a Piaczi templomba kísérték. Ezzel mind az a Piaczi-templom, mind annak szép jövedelmei, milyen volt a városi dézma, az Unitariusok kezébe jöttek. Ugy látszik, akkor már a Fejedelem is Unitarius volt s a gyarapodást örömet nézte. Hogy későbbben az volt, abban semmi kétség nincsen. Vele és általa az Erdélyi Magyaroknak nagy része, valamint sokan a Tisza mellett is, Unitáriusokká lettek s majd a Maros-Vásárhelyen tartott országgyűlésben az Unitaria Vallást törvényessé tették, egyenlő jusokat adatván annak a más három már azelőtt törvényesítettekkel. Zápolya Zsigmondnak halála után több Unitárius Fejedelem nem lett, de voltak még sokáig nagy oszlopai a legnagyobb familiákból. Mind ezek, mind az Ekklesiák idővel a más vallású fejedelmek alatt és által sokat fogytak, különösen a Tisza mellett egy sem maradt. Nagy gyarapodást kapott 1663. a Lengyel Emigratióval valamint az Unitarismus Erdélyben, ugy a Magyarság is, mivel akkor a Vallások miatt hazájokat elhagyni kényszerített Lengyelek igen sokan jöttek Erdélybe s itt idővel mind Magyarokká lettek. Hanem nagyon fatalis volt az Unitarismusnak Erdélyben az 1716. eszt., midőn a Római Catholicusok valamint Kolozsvárt, ugy sok más Ekklesiákban is, mind a templomokat, mind egyéb jövedelmeket igen sokakat elvettek. Ez idő oltá a jövedelem nevezetesebb forrásai a Patronusok és kisebb hitsorsosok is. Nagyon hathatós segedelmet

nyújtott vala az elmúlt század végén Zsuki László ur, ki egy lévén a két Magyar Haza legelső familiájából valók közül, ki csak az által is igen nevezetes volna, hogy oly fényes familiát végzett be, mely a Szamostól a Marosig terjedő jószágait jure primaevae occupationis birta, a mint ez már törvényesen meg van mutatva, az Erdélyi Unitaria közönséget szerzeményeiben örökösinek nevezte volt, hanem ennek is a tudva levő devalvatio nagyon sokat ártott.

A mai Unitariusok száma Erdélyben valamivel negyven ezeren felül vagon. Vannak még virágzó nemes familiáink, milyenek a Dániel, a Petrigyevith-Horváth, Ürmösi Maurer, Toroczka, Simény és Dónát, melyek Méltóságos titulussal élnek és a főnemeselek közé tartoznak, kisebb familiák annál többen. Legtöbb Ekklesiáink vannak a Székelyek közt. Mind együtt oszolnak hét Esperességekre. Főigazgatónk a Superintendentens, ki most Tisztel. Körmöczy János ur, a külső Rendből két Fő-Curatorok, kik Méltóságos Petrigyevith Horváth Károly és Dániel Elek urak, ezek előlülése alatt a Repraesentativum és Fő-Consistoriumok. Fő-Consistorium kétszer tartatik egy esztendőben s áll az egész Unitaria Közönség nevezetesebb tagjaiból. Repraesentativum Kolozsvártt majd minden héten, néha egyszernél többször is. A Fő-Consistorium ennek aktáit felolvastatja s magáévá teszi vagy megjobbitja s így osztán mint magáéit az Udvarhoz felküldi. Ez egyszer esztendőben Kolozsvártt tartatik a másik künn rendre a Dioecesisekben s zsinat vagy Synodusnak mondatik. Ebben szenteltetnek az ifju papok.

Az Unitarius ifjuság a falusi oskolákon kívül két, Tordán és Székely-Kereszturon levő gymnasiumokban, egy Collegiumban Kolozsvártt tanittatik; azokban egy-egy Rector-Professor alatt a Logiciáig, ebben négy Professorok által végig. A törvényt csakugyan a Kir. Lycéumban hallgatják a Római Catholicusoknál s praktizálni a Mélt. Királyi-Tábla mellé mennek. A Professornak szánt ifju hajdan külföldre küldetett, ma a mint látom, egyfelé sem vagy Bécsbe. — Ifjaink a gymnasiumokban gyermekekre és Togatusokra oszolnak; azok Initiansok, Etymologisták és Syntaxisták, ezek Poéták és Oratorok. A Collegiumban, Kolozsvártt ezeken kívül vannak Publicusok is, kik többére nemes ifjak és tógába nem öltöznek, de épen azért sem gyermekeket nem tanitanak, sem a Collegium jövedelmeiből részt nem vesznek. A Deákok vagy Togatusok feje a Senior, az Exactor tizenkét Juratusokkal együtt, kik in prima instantia törvényt mondanak, a Publicusoké az Exactor és egy Thesaurarius. Ezeknél Republicai az Administratio s minden tag Bíró is egyszersmind. Apellatorium forum a Professoratus s azon felől a Repraesentativum Consistorium is.

Az Unitarismusnak egy igen nevezetes tüneményit épen mostanság Anglia mutatta. Magunk is elbámultunk, midőn 1825. az Angliai Unitariusoktól egy nyomtatott levelet kapván, láttuk, hogy ott az Unitarismus csaknem hitel felett való előmenetelt tett. Kétszázán felül van, a mint iratik, Ekklesiájik száma s pedig e század előtt, egyes tagokat kivévén, egy sem volt, sőt ellenek 1813-ig, halálbüntetés állott. Általok Americában és Napkeleti Indiában is nagy előmenetelt tevé.«

Széphalom, márc. 31-én 1826.

Méltónak tartottam a Pataki Collegium Bibliothecájában letenni ezen nevezetes level mássát, és minthogy itt dogma felől van szó (mint-hogy az eránt én tettem kérdést), el kell mondanom egy történetet, mely érdemli, hogy lelkesebb maradékink által is ismértessék.

Kolozsvárról én 1816. Juliusban indultam ki a belsőbb Erdélybe s éjszakára Tordára értem. Gróf Gyulai Lajos és Döbrentei kérdést tettem, ha nem volna-e kedvem meglátogatni a helybeli Unitarium Collegium Rector Professorát, Abrudbányai Szabó Sámuel urat. Nem találtuk, de a Collegium régi nyomorult épületjétől elirtóztak szemeim, alig vártam, hogy a vendégfogadóba érhesünk. Midőn vetkezünk, nyílik az ajtó s belépe hozzánk egy kised termetű öreg. Csak most értem házamhoz, mondá Prof. Szabó ur s hallván hogy itt vagytok, jövök hogy láthassalak. Édes Professor ur, mondám én, én most látok életemben először formális Unitariust, mert materialisok nálunk is vannak Magyarországon. Engedje az ur, hogy élhessek az óra kedvezésével s beszélje elő, miben különbözik az Urak dogmája a mienktől.

Prof. Szabó elkezdé mondani, a mit hallani vágytam, de bennem gyanú támadt, hogy szépítgetéssel bán velem s kimondám neki, hogy én azelőtt mintegy húsz esztendővel olvastam egy magyar nyelven irt s Erdélyben nyomtatott Fidei Professiojokat s az egészen egyebet hirdet.

Megszéppene a Professor s kevés ideig hallgatván, így szólt: Nem hiszszük mi azt, hanem csak valljuk.

Ugy ott volnának az Urak, a hol mi más normájú keresztyének. De miért vallják hát, holott az ország törvénye megengedi, hogy vallhassák a mit hisznek.

Itt elbeszéli, hogy a Maria Thérézia s a nagyon nem hívő és nagyon hívő József alatt nyomattak s kénytelenek voltak volna elhagyni hazájokat, ha egyebet nem vallottak volna mint hittek. Ez, mondá, elég gazság, de megvan s késő rajta bánkódni s egyedül az vigasztalhat bennünket, hogy egy kedves hazát elhagyni oly keserves dolog, hogy az ember még többet is vallana mint ők most vallanak, ha ezen az áron kellene megvásárlanok a hazában maradást.

Elunta a szegény Prof. a dogmák magyarázatját, mint én azon unalmas és lelket boszantó dolgok hallgatását s így azt beszélé inkább, hogy ő mint jára Spalding Berlińi Prépost és Udvari Concionatornál. Göttingába menvén, ugymond 1790-ben, az vala szándékom, hogy Pomeraniába menjek, megtekinteni, mint állanak ott az Unitariusok s Berlińben levén, vágytam látni Spaldingot; de tartván tőle, hogy elirtózik tőlem, ha kimondom, hogy Unitárius vagyok, feltettem magamban, hogy vallásomat titokban fogom tartani. Talán nem tudakozza, gondolá magában, mely felekezet tagja vagyok s bejelenteté magát a Prépostnál.

Egészen másképp üte ki a dolog mint várta. Unde es? kérdé Spalding — Ex Transsylvania. Cujus religionis? Protestans. Sed cujus confessionis?

A szegény Abrudbányai Szabó Sámuel még most is izzada, midőn visszaemlékezik, mi történt vele. Kinyögte: Confiteor, Illustrissime Domine, me esse Unitarium. Salve mi popularis! kiáltá Spalding örömeiben, hogy valaha láthat oly szerencsés embert, a ki vallhatja, a mit hiszen s általölelte a rettegőt s megcsókolta. Ekkor elbeszélle, hogy ők ugyanazt hiszik Németországon, a mit a szemérmes vendég, de hiteket csak a jobb fejek vallják meg egymásnak.

Ingerkedtem a szeretetre méltó emberrel, úgy hogy jó ideig nem tudható, ha zelóta vagyok-e vagy az ellenkező s egy kis felhevülésbe jővén kimondá nekem: Már akármit mondunk, végtére is csak az marad igaz, a mit az Ész kiált annak. Ekkor felugram ágyamból s én csókoltam össze.

Kazinczy Ferencz.

SZINYEI GERZSON.

HUNFALVY PÁL A NAGYSZÓTÁRRÓL.

— Két levél *Moenich Károlyhoz.* —

I.

Pesten, 1866. febr. 4.

Tisztelt Uraság!

T. Uraságod mult év september 21-kén beküldött mutatóványa a Nagyszótárhoz készítendő pótczikkeknek, az akademiái ülés által a nyelv-tudományi bizottsághoz tétetvén által, ez a mult hóban tartott ülésében megbíza engemet, hogy T. uraságoddal tudassam, hogy ez a bizottság köszönettel fogad el mindent, a mi a Nagyszótár kiegészítéséhez tartozik; köszönettel fogadja tehát Uraságod beküldött és még beküldendő cikkeit is.

Figyelmeztetésül azonban azt ajánlja, illetőleg arra kéri a bizottság, hogy a nem közsokású szokat tessék azon szólásmódokkal, vagy phrasisokkal, közleni, a melyekkel elő szoktak fordulni; mert ilyen szók értelmét csak is phrasisaibul lehet tökéletesen megérteni, s a szótárra nézve hasznosítani. — Továbbá az idézeteknél kívánatos, hogy a könyvnek kiadása és lapja is megnevezessék, hogy könnyítessék az utánanézés és egybehasonlítás. — Végre arra kéri a bizottság a szíves dolgozókat, hogy a szók értelmét ne alanyi nézetből határozzák meg, hanem objectiv bizonyítékokkal tüntessék ki. Ilyen bizonyítékok pedig a tájszólások, melyek szokott phrasisaiból megérthetők. P. o. az *aba* szót úgy tetszik értelmezni, hogy föld, haza, s hogy *aba-fi* = honfi. Honnan meríti ez értelmezést? Azt ki kell tenni, különben nem bátorzkodék a szótár elfogadni. — *Aczéföde* volna Batteriedeckel. Meg kell magyarázni, micsoda Batterie értetik itt; azután meg lehetne mondani, hogy a *föde* haszontalan csinálmány, mely a nyelvvel ellenkezik, mert *födél*,